

I. MÝTUS JUŽNOSLOVANSKEJ JEDNOTY

Národnozjednocovacie tendencie sa objavovali už od posledných dekád 18. storočia. Najskôr ako osvieteneský hlad po vzdelaní, pričom sa začala uplatňovať výučba v živých jazykoch, potom ako romantická potreba služby duchovnému ideálu. Túžba po etnickej sebaidentifikácii v prvej polovici 19. storočia stimulovala hľadanie vnútorných väzieb a duchovnej prepojenosti etnika.

Pri formovaní národných hnutí zohráva jednu z najdôležitejších úloh fenomén kolektívnej psychiky a jej prejavov. Ako vo všetkých ideológiách, tak sa aj pri nacionalizme objavuje mýtické myslenie. Podľa českého antropológa Iva T. Budila asimilácia archetypálnych symbolov v ideológii umožňuje transformáciu psychickej energie a jej uvoľnenie na úrovni vedomia, s čím je úzko spojený proces individualizácie etnického spoločenstva. Spoločenstvo prechádza premenami, počas ktorých integruje do svojho spoločenského života prejavy jednotlivých archetypov.¹ Mytologické pozadie sa črtá aj pri štúdiu a výskume ilýrskeho hnutia. Ideovou bázou ilyrizmu bol mýtus južnoslovanskej jednoty. Z neho ilýrci vychádzali a oň sa opierali.

Teoretické východiská mýtu

Hoci sa proces skúmania mýtov javí ako dôležitý prvok pri interpretácii dobového myslenia, vo vede sa dosiaľ neujala jednoznačná definícia mýtu, a preto neexistuje ani jednotný prístup k jeho skúmaniu. V súvislosti s výskumom povahy mýtu v spoločensko-vednej praxi existujú viaceré metodologické východiská, ktoré možno zjednodušene zhrnúť do dvoch veľkých skupín. Obe ponímajú mýtus ako spoločenský fenomén, ktorý pôsobí na kolektívne nevedomie ľudstva. Rozdiel je však v tom, že kým jedna skupina sa opiera o duchovnú tradíciu na báze archetypálnych vzorov podľa teórie C. G. Junga, prístup reprezentantov druhej skupiny vychádza z tézy, že mýtus je vymyslený dej, ktorý sa časom stal anonymný, reprezentuje širokú názorovú skupinu a prenáša sa tradíciami. Mýtus je tak zredukovaný na „zvláštny slovesný útvar, [...] ktorý nikdy nemá autora, ale len rozprávača, čo však neznamená, že príbeh nikto nevymyslel, ale aby sa stal mýtom, musel stratiť akýkoľvek odkaz na autora“².

¹ BUDIL, Ivo T. *Mýtus, jazyk a kulturní antropologie*. Praha: Triton, 2003, s. 74 – 76.

² MAŘÍKOVÁ, Hana – PETRUSEK, Miloslav – VODÁKOVÁ, Alena (eds.). *Velký sociologický slovník*. Praha: Karolinum, 1996, s. 657.